

Rezerwaty przyrody

Las Natoliński

Skarpa Ursynowska

Mazowieckie rezerваты przyrody

Pierwsze działania mające na celu tworzenie rezerwatów przyrody w województwie mazowieckim podejmowano już w latach 30. XX wieku, kiedy powołano rezerwat Las Wawerski obejmujący m.in. teren dzisiejszego rezerwatu im. Króla Jana Sobieskiego. Po wojnie, w 1952 roku, w Nadleśnictwie Mińsk powstał rezerwat Jedlina z cennym stanowiskiem jodły pospolitej. W tym samym roku na terenie Nadleśnictwa Drewnica tą formą ochrony objęto fragment lasu mieszanego (rezerwat Dębina), a w samej Warszawie ustanowiono rezerwat im. Króla Jana Sobieskiego w dzisiejszym kształcie. Obecnie Mazowsze ze 189 rezerwatami przyrody o łącznej powierzchni blisko 19 000 ha jest rekordzistą w Polsce. Rezerваты są tworzone w celu zachowania najcenniejszych, mało zmienionych działalnością człowieka, zróżnicowanych ekosystemów. Najwięcej z nich w naszym regionie obejmuje obszary leśne, takie jak bory, łęgi, olsy i grądy. Inne chronią fragmenty nieuregulowanych koryt rzecznych, torfowiska (niskie, przejściowe, wysokie), utwory geologiczne, zbiorniki wodne, w tym m.in. jeziora, takie jak Szczawińskie, Czerniakowskie czy Drzezno, ale również ekosystemy półnaturalne – łąki, murawy, pastwiska. Rezerваты są także tworzone w celu ochrony stanowisk rzadkich gatunków fauny i flory, np. wiciokrzewu pomorskiego w rezerwacie Biele Chojnowskie, żółwia błotnego w rezerwacie Borowiec, ptaków siewkowych m.in. w 13 „wiślanych” rezerwach.

Największym rezerwatem na Mazowszu jest położony w Warszawie Las Kabacki im. Stefana Starzyńskiego (ponad 903 ha powierzchni), chroniący rozległy kompleks leśny. Najmniejszym – Sadkowice, który został utworzony na części malowniczego wąwozu o powierzchni 0,9 ha, w gminie Solec nad Wisłą. Ochronie podlega tu unikatowe na Mazowszu stanowisko roślinności stepowej tzw. stepu kwietnego, z takimi gatunkami, jak len złocisty, aster gawędka, dzwonek syberyjski, zawilec wielokwiatowy, wisienka stepowa.

Więcej informacji na temat mazowieckich rezerwatów przyrody można znaleźć w serwisie internetowym Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Warszawie <http://warszawa.rdos.gov.pl/rezerваты-przyrody>

Wojewódzki Fundusz
Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej
w Warszawie

Las Natoliński

Mała Puszcza Białowieska – tak o rezerwacie Las Natoliński mówią naukowcy badający jego przyrodę. Ogromne, stare dęby, jesiony i olsze, w dziuplach których schronienie znajdują liczne ptaki, dobrze zachowane grądy i łęgi, tworzące miejscami trudne do przebycia gęstwiny, powalone wiekowe drzewa, w których tętni życie i doskonale zachowane zabytki kultury – to wszystko składa się na niezwykle charakter tego miejsca. Wysokie walory przyrodnicze spowodowały, że obszar ten jest chroniony nie tylko na mocy polskiego prawa, jako rezerwat przyrody, ale został także włączony do Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000.

Otoczony dziś przez zabudowę miejską Las Natoliński był częścią majątku wilanowskiego, należącego u schyłku XVII wieku do króla Jana III Sobieskiego. Jego następca, August II Mocny, przekształcił dawny królewski zwierzyniec w miejsce hodowli i polowań na bażanty, nazywane odtąd Bażantarnią. W drugiej połowie XVIII wieku książę August Czartoryski,

Wnętrze rezerwatu

kolejny właściciel Wilanowa, stworzył tu wiejską, letnią rezydencję. W 1780 roku na skarpie wiślanej powstał pałac w stylu klasycystycznym. Z jego tarasu i dziś rozciąga się widok na las mieszany, w którym *wzgórza, doliny, na przemian się pojawiają* (Szymon

Zug, 1784). Pod koniec XVIII wieku Bażantarnia stała się własnością wnuczki Augusta Czartoryskiego – Aleksandry Lubomirskiej, żony Stanisława Kostki Potockiego. Ich syn Aleksander zmienił nazwę rezydencji na Natolin na cześć swojej córki Natalii, urodzonej w 1807 roku. Wtedy też majątek przekształcono w modny wówczas park krajobrazowy z łąkami, klombami i licznymi kępami starych drzew oraz budowlami nawiązującymi do architektury antycznej, dziś stanowiącymi cenne zabytki. Wśród nich trzeba wymienić Świątynię Dorycką i Akwedukt, a także wybudowane po przedwczesnej śmierci Natalii jej mauzoleum, do którego prowadzi Most Mauretański.

W II połowie XIX wieku Natolin nie cieszył się zainteresowaniem swoich właścicieli i powoli zaczął popadać w ruinę. Stan ten trwał do wybuchu II wojny światowej, podczas której stacjonujące tu oddziały niemieckie rozgrażyły część wyposażenia, niszcząc też znaczną część zabytków Natolina.

W 1945 roku został upaństwowiony i przeszedł pod opiekę Muzeum Narodowego. Niedługo potem stał się rezydencją Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, a następnie obiektem rezydencjonalnym Urzędu Rady Ministrów.

Akwedukt

Od 1994 roku zespół pałacowo-parkowy administrowany jest przez Centrum Europejskie Natolin i gości Kolegium Europejskie – międzynarodową instytucję edukacyjną.

Powalone drzewa – siedlisko życia wielu organizmów

Jak wskazują źródła historyczne, Las Natoliński był niedostępny przez blisko 200 ostatnich lat (najpierw jako własność prywatna, a następnie obiekt rządowy). Odgrodzony płotem od sąsiadujących z nim terenów, co najmniej od czasów II wojny światowej, został udostępniony społeczeństwu w 2015 roku poprzez plan ochrony rezerwatu ustanowiony przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie. Piękno tego miejsca można podziwiać, biorąc udział w zorganizowanych grupach z przewodnikiem. Plan ochrony rezerwatu umożliwia również realizację szeregu zadań związanych z konserwacją zabytków.

Dzięki wieloletniej izolacji od otoczenia ekosystemy leśne na terenie dzisiejszego rezerwatu zregenerowały się. W konsekwencji, w centrum dużej aglomeracji miejskiej, zachował się las o charakterze puszczańskim, co stanowi ewenement co najmniej w skali Europy. Pomimo lokalizacji rezerwatu w obrębie Warszawy, pomiędzy stale rozrastającymi się dzielnicami Ursynów i Wilanów, udało się tu zachować fragment starodrzewu o wysokiej bioróżnorodności, typowej dla lasów naturalnych. Okres wykorzystywania tego terenu jako parku nie spowodował zatarcia cech typowych dla żyznych, wilgotnych lasów. W granicach rezerwatu można obserwować uchronione przed zdeptaniem wspaniałe wiekowe, wielogatunkowe grądy, z licznymi drzewami pomnikowymi, które dają początek nowym pokoleniom lasu. Najbardziej malownicze są one wiosną, gdy

w runie masowo zakwitają tzw. geofity wiosenne: zawilce, kokorycze, ziarnopłony. Monitoring przeprowadzony w 2017 roku określił stan ochrony natorińskich grądów jako właściwy FV, co jest najwyższą możliwą oceną i potwierdzeniem wyjątkowości tego cennego obiektu przyrodniczego.

Do gatunków szczególnie cennych należy żagwica listkowata – grzyb objęty ochroną, znajdujący się na Czerwonej liście roślin i grzybów Polski. Występują tu również owady uważane za relikty lasów o charakterze pierwotnym. Ich przetrwanie do czasów współczesnych może świadczyć o tym, że Las Natoliński jest pozostałością dawnej Puszczy Mazowieckiej, a także pokazuje, jak niewielki był negatywny wpływ człowieka na ten obszar. Stwierdzono m.in. obecność 11 gatunków owadów chronionych, takich

Pachnica dębowa

jak biegacz zielonozłoty, czy postojak wiesiołkowiec – rzadki motyl nocny (ćma) znajdujący się pod ścisłą ochroną. Przedmiotem ochrony w obszarze Natura 2000 jest pachnica dębowa – duży chrząszcz, dorastający do 3,5-4 cm, występujący wyłącznie w obrębie starych drzew liściastych takich gatunków, jak dąb, wiąz, jesion, lipa. W czasie godów samce pachnicy wydzielają substancję feromonową mającą przywabić samice – stąd pierwszy człon nazwy tego owada. Łącznie na obszarze rezerwatu obserwowano dotychczas 273 gatunki chrząszczy i 368 gatunków motyli, a jest ich zapewne znacznie więcej. Las Natoliński to idealne siedlisko dla ptaków ku-

Dwustuletni grąd na skarpie wiślanej

jących dziuple (dzięciołów) i dziuplaków wtórnych. Za symbol ornitofauny rezerwatu można uznać dzięcioła średniego, który przewyższa liczebnością dzięcioła dużego i tworzy populację o najwyższym zagęszczeniu na terenie Warszawy, a prawdopodobnie również Mazowsza. Liczne są także dzięciołki i kowaliki. Można tu obserwować muchołówki (żałobną i szarą). W dużej liczebności gniazdują modraszki, bogatki i szpaki. Na terenie rezerwatu lęgi odbywały gatunki ptaków drapieżnych, w tym tak rzadkich na terenach zurbanizowanych, jak myszołów, jastrząb, krogulec czy trzmielojad. Notowano tu również występowanie kruka, puszczyka i uszatki. Dziuple i szczeliny starych drzew wykorzystywane są przez ssaki – np. wiewiórki i nietoperze (m.in. nocka rudego).

Utrzymując obecny sposób gospodarowania w rezerwacie, za najpoważniejsze zagrożenie należy uznać obce gatunki inwazyjne, głównie niecierpka drobnokwiatowego i robinię akacjową. Są to rośliny ekspansywne, zajmujące siedliska gatunków rodzimych i tym samym ograniczające różnorodność biologiczną. W rezerwacie planowane są zabiegi mające na celu eliminację gatunków obcych.

Ochrona przyrody i zabytków, zwłaszcza w obliczu oczekiwań możliwie najszerszego udostępnienia tego obszaru społeczeństwu, jest bardzo dużym wyzwaniem i wiąże się z ogromną odpowiedzialnością. Obecny stan ochrony siedlisk i gatunków, wyrowadzenie w 2017 roku lęgu przez bociana czarnego dowodzi, że podejście do zachowania walorów

tego obszaru jest właściwe i skuteczne. Szersze jego udostępnienie pociągałoby za sobą szereg zagrożeń, w tym m.in. niezamierzone zawleczenie gatunków obcych, wydeptywanie cennych, chronionych siedlisk, płoszenie rzadkich gatunków zwierząt, w tym bociana czarnego, dzięciołów i wielu innych.

Bocian czarny

To, co niektórym może wydawać się oznakami niszczenia lasu – tj. sędziwe, częściowo zamierające drzewa, będące elementem naturalnych procesów obumierania i regeneracji, stanowi sedno ochrony rezerwatuowej i esencję naturalności tego terenu.

Realizowany przez Fundację CEN letni program zwiedzania zespołu pałacowo-parkowego w Natolinie, w tym rezerwatu przyrody Las Natoliński, obejmuje organizację wycieczek w grupach pod opieką przewodnika. Program jest dostępny bezpłatnie dla wszystkich chętnych, z możliwością rezerwacji miejsc online. CEN organizuje także wycieczki edukacyjne dla uczniów szkół, studentów uczelni wyższych i innych grup zorganizowanych. W ten sposób przez cały rok można podziwiać bogactwo Lasu Natolińskiego, dbając jednocześnie o jego ochronę.

Skarpa Ursynowska

Skarpa Ursynowska jest jednym z najbardziej malowniczo usytuowanych rezerwatów przyrody na Mazowszu. Obejmuje fragment skarpy doliny Wisły, tzw. skarpy warszawskiej, która przebiega przez stolicę od jej południowych granic aż do Lasu Młocińskiego w dzielnicy Bielany. Skarpa warszawska, wraz ze znajdującymi się w jej obrębie obiektami, tworzy

Skarpa wiślana porośnięta grądem

jedyny w swoim rodzaju korytarz przyrodniczo-kulturowy miasta. Poza czterema rezerwatami przyrody (Las Natoliński, Skarpa Ursynowska, Las Kabacki im. Stefana Starzyńskiego i Las Bielański) na skarpie znajduje się m.in. pałac Rozkosz, którego właścicielem był Julian Ursyn Niemcewicz, XVIII-wieczny Pałac Potockich w Natolinie, Stare Miasto wpisane na listę światowego dziedzictwa UNESCO oraz Cytadela Warszawska.

Cechą charakterystyczną przyrody rezerwatu Skarpa Ursynowska jest mozaika łąk, torfowisk, grądów, olsów, łęgów oraz zbiorników wodnych. Dzięki takiemu zróżnicowaniu dobre warunki bytowania znajduje tu wiele gatunków zwierząt, roślin i grzybów. Choć bywają one trudne do zaobserwowania, śpiew ptaków i wiosenny rechot żab są dowodami na życie tętniące w gęstwinie. Ze względu na obecność zbiorników wodnych i wilgotnych łąk obszar rezerwatu jest miejscem atrakcyjnym dla płazów. Można

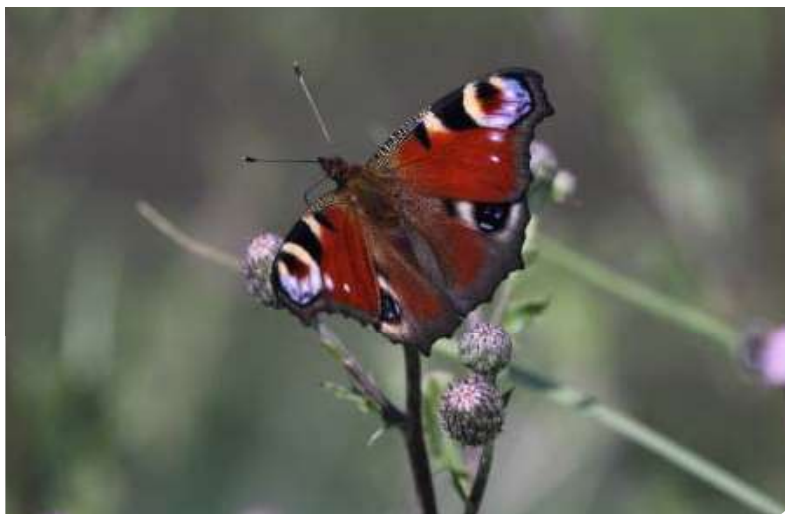
tu zobaczyć ropuchę szarą, żabę trawną, rzekotkę drzewną i traszkę zwyczajną. W ubiegłych latach obserwowano też kumaka nizinnego o sympatycznej nazwie łacińskiej *Bombina bombina* oraz traszkę grzebieniastą. Oba te gatunki chronione są nie tylko na mocy prawa polskiego, lecz także prawa Unii Europejskiej. Wśród ptaków na uwagę zasługuje występowanie puszczyka – aktywnej nocą sowy polującej

Rzekotka drzewna

na gryzonie. Żyją tu również krętogłowy, dzięcioły: duży, średni i białoszyi oraz derkacz – urokliwy ptak zamieszkujący łąki, którego donośne „kreks kreks” słychać z daleka. Wśród leśnego runa skrzętnie uwi-
jają się ryjówki aksamitne – jedne z najmniejszych w Polsce ssaków, a także kuny domowe, jeże i łasice. W koronach drzew nierzadko można zaobserwować wiewiórki. Spośród bezkręgowców najliczniejszą grupę stanowią owady, w szczególności chrząszcze i motyle. Poza pospolitymi bielinkami, rusałkami oraz cytrynkami na wilgotnych łąkach pojawia się czerwonończyk nieparek. Ten niewielki pomarańczowy motyl z rodziny modraszkowatych jest objęty ochroną ścisłą. Chroni go także prawo Unii Europejskiej – stanowi przedmiot ochrony w kilkunastu obszarach Natura 2000 na terenie województwa mazowieckiego. Spośród grzybów warto wymienić trzy gatunki objęte ochroną: ozorka dębowego, czarkę austriacką i suchogłówkę korową. Ten ostatni umieszczony jest również na Czerwonej liście roślin i grzybów Polski. Ponad połowę obszaru rezerwatu zajmują zara-

stające łąki i torfowiska. W najbardziej wilgotnych miejscach łąk rosną kwitnące na żółto miododajne gatunki: pięciornik gęsi i jaskier rozłogowy. Obrzeża zbiorników wodnych to miejsce występowania ży-

Rusałka pawik

wokostu lekarskiego oraz wierzbownicy kosmatej. Na nieco bardziej suchych obszarach, tylko okresowo wilgotnych, doskonałe warunki do rozwoju znajdują: śmiałek darniowy, wiechlina zwyczajna i rzeżucha łąkowa należąca do nielicznych roślin, które mogą rozmnażać się wegetatywnie przez liście. Spotyka się tu także: sitowie leśne, kuklik zwisty oraz pięknie kwitnący na fioletowo ostrożeń łąkowy.

W rezerwacie występują również fragmenty tzw. łąk świeżych z rajgrasem wyniosłym oraz przytulią pospolitą. Nieco rzadziej pojawiają się: kupkówka pospolita, bodzisek łąkowy, groszek żółty i krwawnik pospolity. Ten rodzaj łąk został umieszczony na liście siedlisk chronionych z mocy Dyrektywy Siedliskowej Unii Europejskiej i podobnie jak czerwończyk nieparek, kumak nizinny i traszka grzebieniasta jest przedmiotem ochrony w niektórych obszarach Natura 2000.

Obrzeża występujących w rezerwacie zbiorników wodnych otula pas szuwarów trzciny pospolitej, mozgi trzcinowatej i pałki szerokolistnej (z charakterystycznymi brązowymi kolbami na szczycie łodyg) oraz pięknie pachnące podczas kwitnienia ziołorośla z udziałem wiązówki błotnej. Lustro wody pokrywa rzęsa drobna, jedna z najmniejszych na świecie roślin naczyniowych.

Lasy i zadrzewienia zajmują nieco ponad 40% powierzchni rezerwatu. Dominującym zbiorowiskiem leśnym jest grąd – wielogatunkowy las liściasty z dębem szypułkowym, klonem pospolitym, jaworem oraz pięknie pachnącą podczas kwitnienia lipą drobnolistną. W miejscach wilgotnych spotyka się również jesiony wyniosłe, rzadziej graby, wiązy górskie oraz osiki. Wśród krzewów najliczniejsze są: leszczyna pospolita, bez czarny, czeremcha zwyczajna (jej owocami chętnie żywią się ptaki) oraz kwitnący na biało dereń świdwa. Wiosną runo wyróżnia się obecnością zawilca żółtego, ziarnopłonu wiosennego oraz kokoryczy pełnej. Poza tym występują tu m.in. gajowiec żółty, nerecznica samcza (gatunek paproci) i wiechlina gajowa. W północnej części rezerwatu znaczny udział w drzewostanie ma robinia akacjowa – gatunek obcy sprowadzony w XIX wieku przez Juliana Ursyna Niemcewicza jako drzewo ozdobne, miododajne.

W miejscach wilgotnych u podnóża skarpy wiślanej występują również łęgi i olsy. Dominującymi gatunkami drzew są tutaj olsze czarne i jesiony wyniosłe. Te ostatnie łatwo zimą rozpoznać po smoliście czarnych dużych pąkach. W łęgu topolowo-wierzbowym rosną okazałe topole czarne i białe oraz wierzby białe i kruche. Wiosną niektórym fragmentom tego zbiorowiska szczególnego charakteru nadaje kwitnąca żłocień żółta, która zamyka swoje kwiaty na noc i podczas deszczu.

Zróźnicowana rzeźba terenu rezerwatu Skarpa Ursynowska z licznymi wąwozami decyduje o wysokich walorach krajobrazowych tego miejsca, ale jednocześnie wiąże się z dużą wrażliwością na antropopresję. Powstawanie w wyniku wydeptywania i jazdy rowerem dzikich ścieżek wzmaga erozję stoków skarpy i wąwozów, prowadząc do ich stopniowego niszczenia. Dużymi problemami są także zaśmiecanie rezerwatu oraz wprowadzanie na jego teren, pomimo obowiązującego zakazu, psów płoszących dzikie zwierzęta.

Rezerwat Skarpa Ursynowska ma nie tylko wysoką wartość przyrodniczą i krajobrazową, lecz także historyczną. Znajduje się tu pozostałość zespołu pałacowo-parkowego Rozkosz, który stanowił część magnackich rezydencji wilanowskich księżnej Izabeli

Lubomirskiej. Dzisiejsza nazwa całej dzielnicy pochodzi od późniejszego właściciela tego pałacu – Juliana Ursyna Niemcewicza. Ostatni właściciele posiadłości przekazali w 1921 roku rezydencję na cele społeczne. Ukształtowane w XVIII wieku założenie ogrodowe, choć przez lata przebudowywane, przetrwało do dzisiaj. Ogród przy pałacu, położony poza rezerwatem, został odtworzony, natomiast taras ogrodowy i park dolny, wchodzące w skład rezerwatu, odrestaurowano pod koniec 2015 roku. Obecnie malowniczą część zabytkową można zwiedzać w zorganizowanych grupach z przewodnikiem. Pozostałą część rezerwatu pozostawiono przyrodzie. Mimo to wciąż obserwuje się tu wzrastającą presję mieszkańców, skracających sobie drogę z Wilanowa do Ursynowa, jak również

Taras ogrodowy i fragment parku dolnego

spacerowiczów i rowerzystów korzystających z rezerwatu wbrew obowiązującym zakazom. Podniesienie świadomości mieszkańców okolicznych terenów staje się zatem jednym z ważnych elementów ochrony tego obszaru. Pamiętajmy, że utworzenie rezerwatu miało na celu m.in. zachowanie go dla kolejnych pokoleń. Od naszych wspólnych działań zależy to, czy również inni w przyszłości będą mogli podziwiać walory tego miejsca.

Wydawca:

Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Warszawie

e-mail: warszawa@rdos.gov.pl

www.warszawa.rdos.gov.pl

Teksty:

Sławomir Bełko, Marcin Kalbarczyk

Korekta merytoryczna:

Adam Dmoch, Marcin Kalbarczyk, Arkadiusz Zakrzewski

Koordinacja projektu:

Agata Antonowicz

Fotografie:

Łukasz Olszewski, Marcin Kalbarczyk,
Archiwum RDOŚ w Warszawie

Projekt i skład:

Łukasz Olszewski

Publikacja dofinansowana przez Wojewódzki Fundusz
Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie
www.wfosigw.pl

ISBN 978-83-64923-22-7

Rezerваты przyrody w Warszawie

Jednym z elementów wyróżniających Warszawę spośród innych dużych miast Europy i świata jest bogactwo przyrodnicze, znajdujące odbicie m.in. w rekordowej liczbie rezerwatów przyrody. W granicach stolicy ustanowiono 12 rezerwatów przyrody, w obrębie których ochronie podlega powierzchnia około 1747 ha: Bagno Jacka (najmniejszy – 19,45 ha), Jezioro Czerniakowskie, Kawęczyn, Las Biełański, Las Natoliński, Las Kabacki im. Stefana Starzyńskiego (największy – 903 ha), im. Króla Jana Sobieskiego, Ławice Kiepińskie, Morysin, Olszynka Grochowska, Skarpa Ursynowska i Wyspy Zawadowskie. Tuż za granicami Warszawy znajdują się także takie rezerваты, jak Kalinowa Łąka, Łosiowe Błota czy Stawy Raszyńskie.

Ochrona stołecznych rezerwatów niesie ze sobą wiele wyzwań. Położenie w granicach dużego miasta stwarza coraz więcej zagrożeń, których eliminacja niejednokrotnie jest trudna do realizacji i często wymaga kompromisów pomiędzy oczekiwaniami społecznymi a ochroną przyrody sensu stricto. Postępująca zabudowa terenów wokół rezerwatów, coraz większa presja mieszkańców szukających wytchnienia od miejskiego zgiełku, zanieczyszczenie środowiska oraz niekorzystne zmiany stosunków wodnych spowodowane rozwojem miasta, to tylko niektóre z nich. Jednym z istotnych elementów ochrony tych najcenniejszych fragmentów środowiska jest świadomość walorów przyrodniczych i ograniczeń wynikających z konieczności ich ochrony przez korzystających z tych terenów. Pamiętajmy o tym, że rezerваты przyrody są obok parków narodowych najwyższą formą ochrony przyrody. Przed wejściem na ich teren upewnijmy się, czy zostały udostępnione i w jakich miejscach można się po nich poruszać. Uszanujmy ich mieszkańców. Dzięki temu będziemy mogli cieszyć się unikalną przyrodą znajdującą się na wyciągnięcie ręki, mając swój osobisty wkład w jej ochronę.

Rezerwat przyrody

Las Natoliński

Utworzenie rezerwatu: 6 grudnia 1991 r.

Powierzchnia rezerwatu: 104,2 ha

Powierzchnia otuliny rezerwatu: 381,2 ha

Cel ochrony rezerwatu: zachowanie, ze względów naukowych i dydaktycznych, naturalnych, zróżnicowanych zbiorowisk leśnych z licznymi drzewami pomnikowymi oraz bogatej rzeźby terenu

Utworzenie obszaru Natura 2000 Las Natoliński PLH140042: marzec 2011 r.

Powierzchnia obszaru Natura 2000: 103,7 ha

Przedmioty ochrony w obszarze Natura 2000: grąd środkowoeuropejski, grąd subkontynentalny, pachnica dębowa

Charakterystyczne zbiorowiska roślinne: grąd subkontynentalny, łęg jesionowo-olszowy

Wybrane gatunki roślin: dąb szypułkowy, jesion wyniosły, paprotka zwyczajna, paprotnica krucha, ziarnopłon wiosenny, zawilec gajowy

Wybrane gatunki grzybów: żagwica listkowata

Wybrane gatunki zwierząt: pachnica dębowa, ropucha szara, dzięcioł średni, muchołówka żałobna, sikora bogatka, nocek rudy

Forma udostępnienia: miejsca udostępnione do celów edukacyjnych i turystycznych, zwiedzanie możliwe w formie zorganizowanych grup z przewodnikiem

Zarząd: Kancelaria Prezesa Rady Ministrów (KPRM)

Administrator: Centrum Europejskie Natolin (CEN)

Rezerwat przyrody

Skarpa Ursynowska

Data utworzenia: 26 lipca 1996 r.

Powierzchnia rezerwatu: 20,8 ha

Powierzchnia otuliny rezerwatu: 134,3 ha

Cel ochrony: zachowanie ze względów naukowych, dydaktycznych i krajobrazowych fragmentu wysokiej skarpy wiślanej wraz z leżącymi u jej podnóża łąkami i torfowiskami o wysokich walorach przyrodniczych

Charakterystyczne zbiorowiska roślinne: grąd, wilgotne łąki, torfowiska niskie

Wybrane gatunki zwierząt: rzekotka drzewna, ropucha szara, zaskroniec zwyczajny, dzięcioł duży, wiewiórka, łasica, kuna domowa

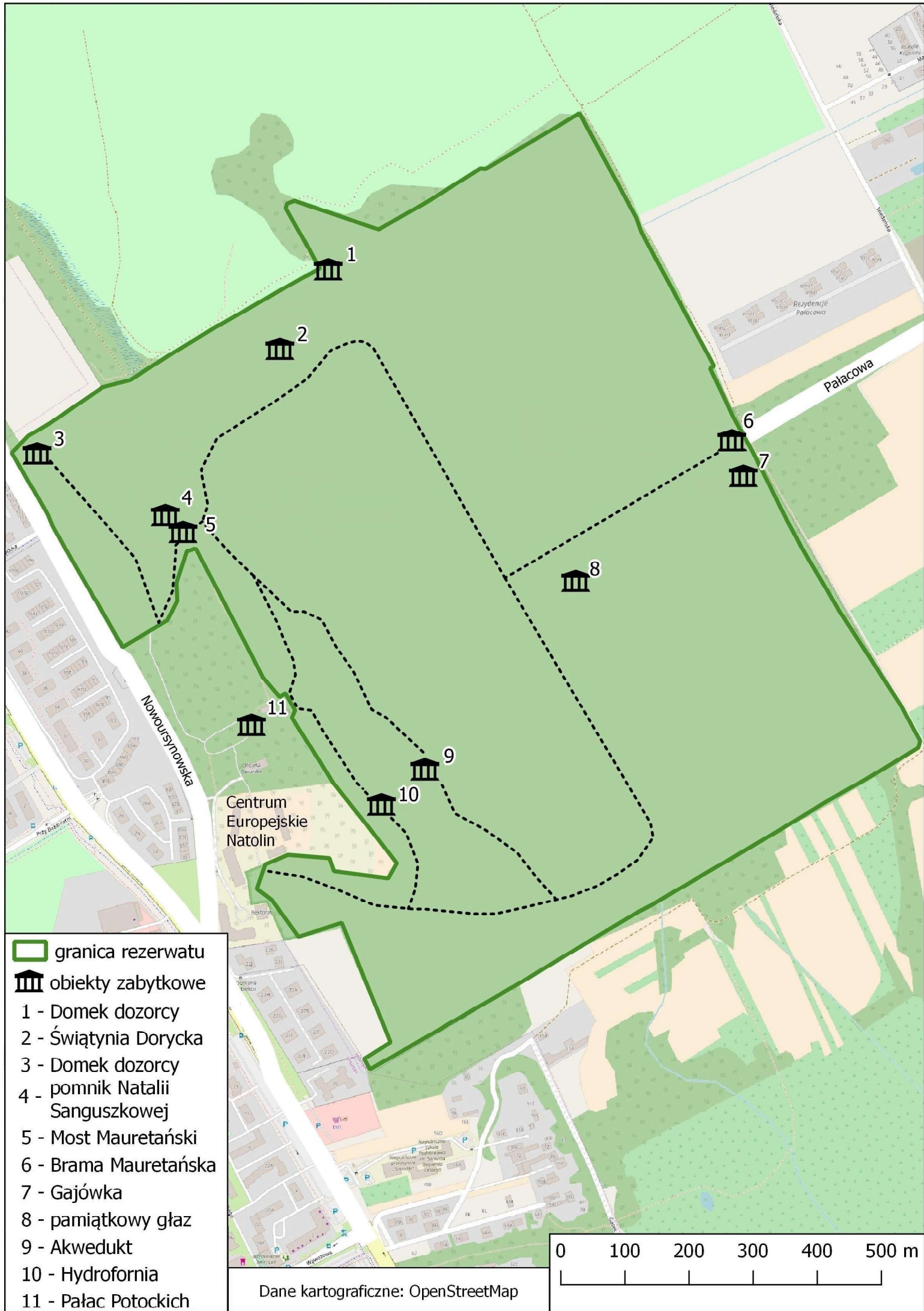
Forma udostępnienia: zorganizowane grupy do 20 osób z przewodnikiem w ramach zwiedzania zespołu pałacowo-parkowego Rozkosz

Zarządzający: Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego (SGGW) w Warszawie

Publikacja dofinansowana przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie, www.wfosigw.pl

ISBN 978-83-64923-22-7

 granica rezerwatu

 obiekty zabytkowe

1 - Domek dozorczy

2 - Świątynia Dorycka

3 - Domek dozorczy

4 - pomnik Natalii Sanguszkowej

5 - Most Mauretański

6 - Brama Mauretańska

7 - Gajówka

8 - pamiątkowy głaz

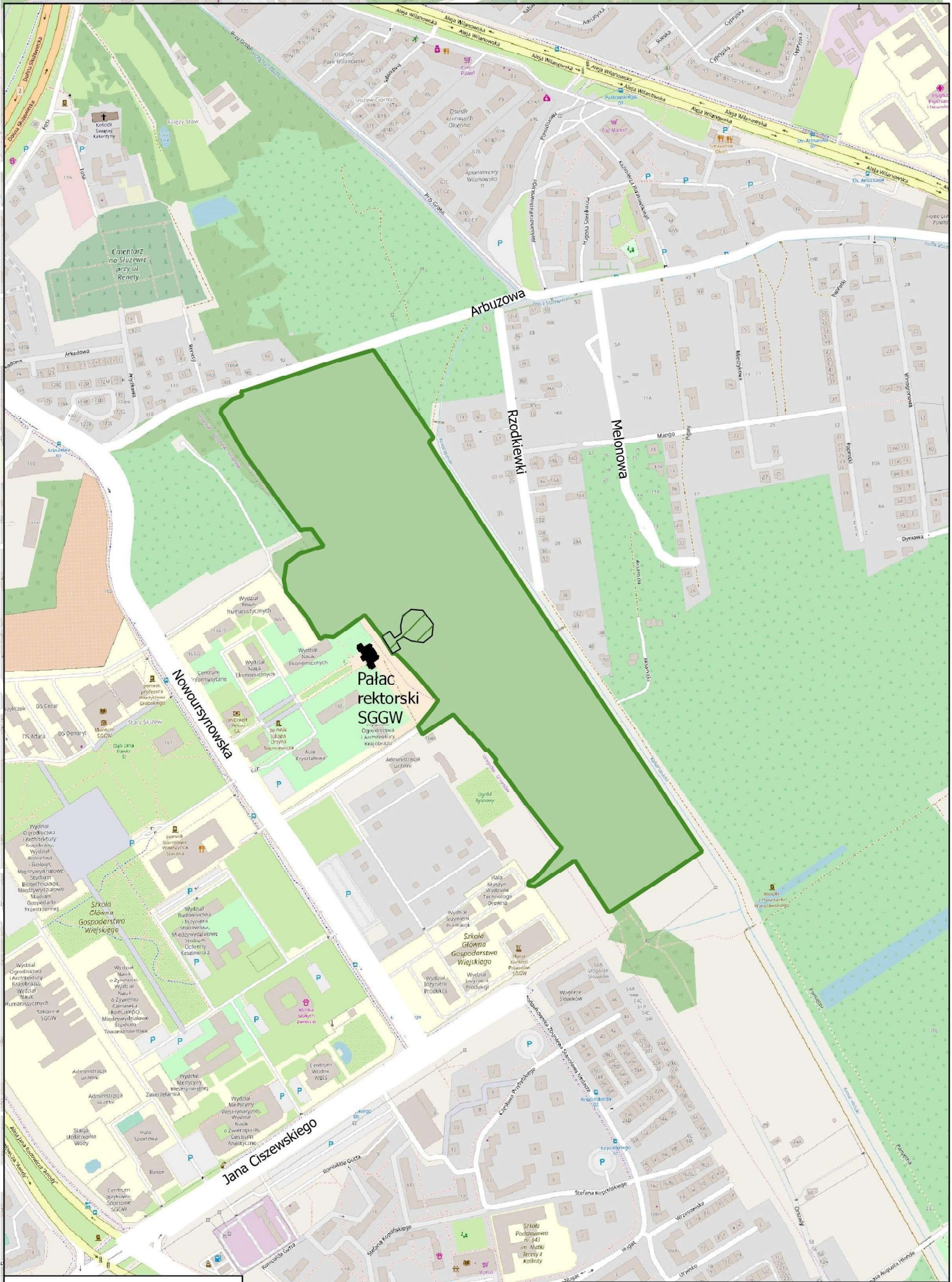
9 - Akwedukt

10 - Hydrofornia

11 - Pałac Potockich

Dane kartograficzne: OpenStreetMap

- granica rezerwatu
- zabytkowe założenie parkowe

Dane kartograficzne: OpenStreetMap

